

Kazimiera Iłakowicz

Ady Endréről – benyomások és versek

Ha valaki hajdan azt jövendőli nekem, hogy kicsit is konyítani fogok a magyar nyelvhez, jóízűt kacagtam volna rajta. Mi okból, mi célból? Az emberek franciául, angolul, németül szoktak tanulni, és senki sem érzi – még lelke mélyén sem – szükségét egy ilyen nyelv elsajátításának. A szovjet–lengyel barátság kezdete óta oroszul is sokan tanulnak – helyesen teszik. Senki sem csodálkozik ezen. De magyarul vagy románul? Románul még csak-csak, hiszen e nyelv oly hasonlatos más latin nyelvekhez, hogy aki tanult latinul vagy franciául, azonnal tud újságot olvasni, és egy beszélgetésből is elkapja az alapvető szavakat. De magyarul, amely nincs rokonságban semmilyen más nyelvel? Magyar nyelven a „telegram” – távirat, a „panienka” – kisasszony, a „dzień dobry” – jó napot kívánok. A női nevek végződésesei férfineveket idéznek: Jolán, Katalin, a férfinevek meg úgy hangzanak, mintha nőket szólítanánk: Béla, Pista. Senki sem gondolta volna, aki a háború idején Magyarországra került, hogy róla beszélnek, amikor „lengyel menekült”-ként emlegetik őt. És a szóban forgó „lengyel” – akarva-akaratlan – kezdte elsajátítani az idegen nyelvet, már csak annak okán is, hogy Magyarországon nem szokás valamilyen idegen – többé-kevésbé mindenhol megértésre számító nemzetközi – nyelven beszélni. A magyarok – még azok is, akik jól beszélnek más nyelveket – a legszívesebben magyarul értekeznek, és nagyon nem szívelik, ha az idegen meg sem próbálja megtanulni a nyelvüket. A magyarok többsége kötetlenül csak magyarul tud társalogni, és igen nagy nehézségek árán képes idegen nyelveket elsajátítani. Erről van némi fogalmam, mert menekült létemre éppen nyelvtanárként dolgoztam, és magyarokat tanítottam. E téren legyőzhetetlen akadályok tornyosulnak. A nehézségek azáltal is sokasodnak, hogy a magyarok szilárd meggyőződést táplálnak, miszerint nyelv tekintetében az övék a legkiválóbb, a legkifejezőbb, sőt a leginkább lényegre törő. Így az idegen nyelv tanulásához – amivel éppen foglalatostkodniuk kell – némi fenntartással viszonyulnak: mi szükség e gyötrelmekre, ha mindent jobban lehet kifejezni saját szeretett, legszebbnek tartott magyar nyelvükön?

E felvezetés alapján már könnyű megérteni, hogy mit akarok érzékeltetni. Egyszóval, némileg megtanultam magyarul. Az elsajátításnak pedig magasröptűen kezdtem neki. Az egyik legnagyobb magyar költő, Ady Endre verseinek a segítségével kezdtem betűzni első magyar szavaimat. Lépésről lépésre haladtam. Jelenleg már rég magam mögött tudhatom egy, e kitűnő költő több mint 30 versfordítását tartalmazó kötet megjelentetését. Igaz, nehéz könyvnek nevezni a szóban forgó kötetet. Még fűzetnek is szinte vékony a maga mivoltában, hiszen – teljes mértékben a budapesti Biblioteka Polska érdemeinek köszönhetően – egy sokszorosítottgépén készült. A Bibliotekát néhány önfeláldozó

személy működtette. A Magyarországon igen nagy számban tartózkodó lengyel menekültek számára sokszorosították a lengyel irodalom legjobb műveit, illetve jeles magyar irodalmi személyiségek alkotásait – lengyel menekült írók és költők válogatásában és fordításában. E kiadó gondozásában jelent meg többek között Miczkiewicz *Zarándokkönyvek* című műve, Kraszyński *Irydionja*, Kasprovicz válogatott művei, lengyel irodalmi válogatás a legrégebbi időkől a jelenkorig, általános történelemkönyv, továbbá számos verseskötet, amelyek szerzői között igazi irodalmi talentumokat találni. E kiadványok valóban igényes megjelenésűek voltak: hibátlanul, jó minőségű papíron, néha a szerzők portréjával kiegészítve adták ki őket. A Biblioteka hangyaszorgalmú tagjai munkájának a gyümölcsei. Mi történt velük és az értékes archívumokkal? Nem tudom. Az viszont örömmel tölt el, hogy a birtokomba került összes budapesti kiadványt – amelyek a Biblioteka, a Lengyel Bizottság jóvoltából vagy valamilyik fiatal alkotó egyéni élelmessége révén jelentek meg – a kolozsvári egyetem könyvtárának adományoztam. Ott egyszer talán még megérhetik, hogy valaki elkezdjen érdeklődni irántuk; mindenesetre a helybéli polónia rendelkezésére állnak.

(...)

(152–153. o.)

Ady költészetének alapvető sajátossága a dolgok semmitől sem korlátozott megélése. „De vallani mindent: volt életem dolga” – írja *A szerelem eposzából* című versében. Nem kényszerességből fakadóan történt ez, és nem is a sors tudatos felvállalása okán. E hatalmas terhet csak hiánytalanul megvallva lehetett elhordozni: Ady őszintesége önostorozó vezeklés, és talán ennek révén hoz számára enyhülést is.

(...)

(153. o.)

Az Adyt méltató magyarok véleménye szerint, költészete vakító meteorként ragyogott föl, melynek előzményeit nem a XIX. század csillagainál – Petőfinél, Vörösmartynál vagy Aranyánál – kell keresni, hanem a névtelen dalnokoknál, akik hangja az ázsiai őshaza ősidejéből visszhangzik idáig. Ady géniuszának csírája a sorsa által Közép-Európába vetett magyarság legmélyebb rétegeiből tör elő. A szellemiségét egyaránt áthatja az ősiség és a frissesség, a nyelvezete egyszerre ódon és korszerű.

(...)

(159–161. o.)

Ady halála kellett ahhoz, hogy – *Az igazi Ady* címmel – felekezetének kálvinista püspöke¹ megírja róla a legszebb könyvet, és a még jelenleg is kortárs kitűnő költő, Áprily bátor fellépése kellett azok ellenében, akik égbe kiáltva háborodtak föl a haldokló Ady tétén, midőn darabokra szaggatta a mellette asztalkán fekvő Szentírást: „Mutassatok még egy másik – hasonló horderejű – költőt, aki mindig magánál tartotta a Bibliát! És csak utána sajnálkozzatok, hogy Ady azt halála pillanatában széttépte.”

¹ Itt nyilvánvalóan téves információról van szó: *Az igazi Ady* című könyv szerzője, Bölöni György nem volt református püspök. (a fordító)

A jelenleg már régóta dicsőített Ady saját csodás síremléket kapott a budapesti Sírkertben, amely fiatalemberként ábrázolja őt. Különböző ideológiai csoportosulások igyekeznek kisajátítani őt maguknak. Érveket keresgélve szimatolnak lángoló strófái között, amit ilyen vagy amolyan világnézet szolgálatába szeretnének állítani – és természetesen meg is találják azokat (amint megtalálják Petőfinél, Puskinnál vagy Shakespeare-nél is). Mert mindent fel lehet nála lelteni az elmúláson kívül – hiszen Adynál még az elmúlás is élettől duzzadó színben tűnik fel.

Például ebben a versben:

A magyar Ugaron

Elvadult tájon gázolok:
Ős, buja földön dudva, muhar.
Ezt a vad mezőt ismerem,
Ez a magyar Ugar.

Lehajlok a szent humuszig:
E szűzi földön valami rág.
Hej, égig-nyúló giz-gazok,
Hát nincsen itt virág?

Vad indák gyűrűznek körül,
Míg a föld alvó lelkét lesem,
Régmúlt virágok illata
Bódít szerelmesen.

Csönd van. A dudva, a muhar,
A gaz lehúz, altat, befed
S egy kacagó szél suhan el
A nagy Ugar felett.

E szimbolikus vers szerint – amely sokak szemében botránykövet jelentett –, Magyarország egészséges, de elvetetlen magok sokaságától és viruló virágok hiányától nyomorúságos a költő szemében. Megfoghatatlan érzékenységet alakít ki eme elhanyagolt, a műveiben annyiszor elsiratott táj gyönyörűségei iránt. Megint más hangot üt meg – talán a legmagasabb szinten, habár vad és brutális módon – a magyarság sajátosságainak és gyengéinek jellemrajzát adó **Nekünk Mohács kell** című versében.

Ha van Isten, ne könyörüljön rajta:
Veréshez szokott fajta,
Cigány-népek langy szívű sihederje,
Verje csak, verje, verje.

Ha van Isten, meg ne sajnáljon engem:
Én magyarnak születtem.

Szent galambja nehogy zöld ágat hozzon,
Üssön csak, ostorozzon.

Ha van Isten, földtől a fényes égig
Rángasson minket végig.
Ne legyen egy félpercnyi békességünk,
Mert akkor végünk, végünk.

(...)

(172. o.)

Milyen furcsa a sors: van, aki hosszú időre elveszíti hazáját; eltávolodik mindentől, amit közelinek tudott; elhagyja szeretett dolgozószobáját; a lefokozódó ember útjára lépve egyre lejjebb lépdél a lejtőn, és igazodik az egyre kisebb elvárásokhoz és az egyre primitívebb munkákhoz; elzárva az éltető forrásoktól, mind kilátástalan helyzetbe kerül... és eközben mégis rátalál az idősebb költőtestvérré, aki nehéz, érthetetlen nyelven ír mindarról, amit az embertől lehetetlen elvenni – hazáról, szerelemről, Istenről... Aki igyekszik minél messzebbre menekíteni e műveket a hétköznapiságtól, érdes, kemény szavakba – mintegy sziklafalba – vésvé tartalmukat, hogy e csodálatos forrás mások számára is hozzáférhetővé válhasson. Nagy szerencse volt a szerencsétlenségben e tiszta érintettség élménye.

(...)

(174. o.)

Szomorúsággal a szívemben fejezem be a mondandómat Adyról. Úgy érzem magam, mintha egy órára megint belecsöppentem volna abba az önmagamtól és minden mástól való hajdani eltávolodottságom hétköznapi valóságába, amit egykor személyesen éltem át abban az árnyékos, érett gyümölcsöktől roskadozó erdélyi kertben. Alkonyodni kezdett. A mélyben a székesegyház harangja kongott. A közeli temetőből virágok és gyógynövények kavargó illata lengedezett. A könnyű-könnyű röptű kis madarak már kezdtek nyugovóra készülni. A macska is elődugta hegyes pofácskáját, mire az első csillag megjelent az égen.

Igen! sokféle utat járt be Ady: az összeset, amelyre el tudott jutni és amire futotta az erejéből.

(...)

(175. o.)

Búcsúzzunk el tőle távoztában, amiről az
Én kifelé megyek című verse is szól.

Egy-egy szitok, szép szó, üvöltés
Jön messziről még-még utánam,
Zúgó fülemig alig ér el,
Mérföldeket lép-lép a lábam:
Én kifelé megyek.

Hátul: egyre messzebb az Élet,
Elől: jön-jön az Ismeretlen,
Nem gyűlölöm, kiket gyűlöltem,

Nem szeretem, kiket szerettem:
Én kifelé megyek.

Mit hagyok itt, nem is tudom már,
Messzebb-messzebb visz minden óra.
Fekete-zöld babérfák terhe
Esőzik a bús távozóra:
Én kifelé megyek.

Sutarski Szabolcs fordítása

Kazimiera Iłkiewicz a két világháború közötti időszak legkiválóbb lengyel írói, költői közé tartozott, és ezt a rangját a második világháború után is megőrizte.

Vilniusban született 1892-ben és Poznańban halt meg 1983-ban. 1939-ben a német-szovjet kettős támadást követően átlépte a lengyel-román határt, és Kolozsváron telepedett le. Észak-Erdély visszacsatolását követően Magyarországon találta magát. Kolozsvárott maradt egészen 1947-es Poznańba történő költözéséig. Magyarországon három kötetet jelentetett meg (*Wiersze bezlistne*, 1942; Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*, fordítás; *Ady Endre válogatott versei*, fordítás, 1943). A háborús időszak élményeit a *Niewczesne wynurzenia* kötetben, már Lengyelországban adta ki 1958-ban. E könyv *Wrażenia i wiersze: Andrzej Ady* című fejezetéből származnak az itt közölt részletek.

Lippóczy Norbert

Feljegyzések a Gulágról

(Részlet)

A háború karmai közt

A Tokaj környéki Tállyán született 1902-ben egy régi borászcsaládban. A Debreceni Agráregyetemen végzett, majd Finnországba utazott gyakorlatra. 1929-ben érkezett édesapjával Tarnówba, hogy családi vállalkozásként működő borüzletüket és raktárakat vezesse. 1939-ben a háború kitörése után családjával Magyarországra próbált átjutni. A sikertelen átjutás során a családot letartóztatták az NKVD funkcionáriusai. Felesége és fia visszatérhetett Tarnówba, Lippóczy Norbertet öt év kényszermunkára ítélték és a Gulágra száműzték. 1945 után a Szovjetunióban kellett maradnia, ahol egy ruhagyárban dolgozott. 1953-ban, Sztálin halála után térhetett vissza Lengyelországba. 1956-ban, a forradalom kitörése után segélyeket szervezett a forradalom áldozatai számára, és társaival megalapította a Tarnói Magyarbarátok Társaságát. 1968-ban nyugdíjba vonult, életét a műgyűjtésnek szentelte. Gazdag könyvgyűjteménnyel rendelkezett. 1992-ben Tarnów díszpolgárává avatták, emellett több állami kitüntetést is kapott. 1996-ban hunyt el, Tarnówban temették el.

1. Utazás Magyarországra. 1939. augusztus tizenötödikén Krakkóból Budapestre utaztam repülővel, hogy elintézzem két vagon bor kiutaztatási iratait Lengyelországba a Tokaj melletti Tállya borospincéiből. Fel szerettem volna tölteni a tarnói borkészletet az őszi szezón előtt. Még Tarnóban, elutazásom előtt felmértem, mekkora kockázattal jár ez a vállalkozás. Korábban mindig a jól megszozott úton utaztam – gépkocsival vagy vonattal –, Muszynán, Kassán, Miskolcon át Budapestre. Ebben a helyzetben erre nem volt lehetőségem, mivel augusztusban a németek teljesen megszállták Csehszlovákiát. Két lehetőség maradt az utazásra: vasúttal a Magyarországhoz visszacsatolt Kárpátalján keresztül, vagy repülőgéppel Krakkóból Budapestre. A repülőt választottam. Gyorsan beszereztem a

borszállításhoz szükséges iratokat, és 1939. augusztus 20-án már Tállyán voltam. A lengyel–német kapcsolatokról érkező rádiós hírek aggasztóak voltak, de nem tűntek annyira veszélyesnek, hogy megakadályozzanak a borral teli vagonok elindításában. Augusztus 28-án a boroshordók felrakódása után érkező hírek, amelyeket az állomásvezetőnél hallottam a rádióban, arra kényszerítettek, hogy a hordókat azonnal rakodjuk ki, a bort pedig szállítsuk vissza a pincékbe. Ezzel a feladattal hűgomat, Bebát bíztam meg. Én pedig felültem egy gyorsvonatra, és Szerencs–Ungvár–Lemberg útvonalon visszautaztam Tarnówba. Közel két napot utaztam, mivel lemergi megérkezésem után nem volt közvetlen csatlakozásom. A gyorsvonatra este tizenegy óráig kellett várnom. Visszaúton találko-

tam egy borexportórral, aki a Tállya mellett fekvő Abaújszántóról származott. Lengyelországba utazott, hogy rendelkezzen a krakkói vámszabad raktárban tárolt háromvagonnyi bor felett. Együtt mentünk a pályaudvar szomszédságában lévő étterembe. Mindketten nagyon éhesek voltunk. Zeneszó és az ott szórakozó fiatalok éneke mellett beszéltek meg, hogy esetleg átvenném a borát Krakkóban. Tudtam, hogy a borainak értékesítésében kialakult visszaesésért, termelőként és exportörként mindenekelőtt én vagyok a felelős.

Nem maradtunk sokáig az étteremben, nem bírtuk elviselni a fiatalok hangos szórakozását, akik mintha megéreztek volna, hogy egy borzalmas eseményt megelőző utolsó estéjükről van szó. Megbeszéltük, hogy szeptember elsején vagy másodikán Krakkóban leszek, megnézem a bort, és saját bor híján esetleg átveszem az egész készletet. Soha többé nem találkoztam ezzel az emberrel.

Augusztus 30-án reggel értem haza. Szegény feleségem már nagyon aggódott. Nem tudta, mi történik velem, mivel az augusztus 28-án Tállyán feladott táviratomat csak hazaérkezésem után kézbesítették.

2. Háború. Szeptember elsején érkezett a lesújtó hír, hogy Hitlerék megtámadták Lengyelországot. Feleségem szülei Katowicéből Tarnówa jöttek. Borzasztóan idegtépő pillanatok voltak. Apósomékon kívül a keletre tartó sziléziai ismerőseink is nálunk szálltak meg, akik apósomhoz hasonlóan, evakuációs parancscsal rendelkeztek. Emlékszem, ekkor érkezett egy barátunk, feleségem orłowai gimnáziumi iskolatársa, Feliks Olszak, a trzynieci kohó igazgatója (a Krakkói Bányászati és Kohásza-

ti Egyetem későbbi rektora), aki az utolsó pillanatban indult el a hitleri hadsereg támadása közepette, mivel hiába várta a lengyel hatóságoknak a kohó kiürítésével kapcsolatos utasításait. A lengyel hadsereg visszavonuló egységei pánikszerűen haladtak át Tarnów városán. Kezdetben nem akartunk elmenni Tarnówból, később azonban másként döntöttünk; szeptember ötödikén kora reggel elhagytuk otthonunkat, és Julciára, a kedves és becsületes házvezetőnőre bízunk a házat. Ford márkájú gépkocsinkat át kellett adnunk a Városi Katonai Parancsnokságnak. Maradt a Buick, amellyel a Kokszolómű Szövetség igazgatója, azaz apósom és helyettese, Paweł Zabystrzan érkeztek sofőr kíséretében.

3. Utazás a keleti határvégre.

Indulásunk előtt egész éjszaka gödröt ástam a pincében, hogy elrejtthessem a házhoz tartozó ezüsttárgyakat, többek között tálakat, edényeket, gyertyatartókat és különböző apróságokat. Alaposan rádöngöltem a földet, majd közel egy tonna szemet borítottam rá. Időközben az egész család, melynek négyéves kisfiam, Piotrusz volt a szeme fénye, készült az utazásra. Velünk utazott Paweł Zabystrzan és sofőrje, Jan Klima. Reggel 6 óra körül hagytuk el otthonunkat, miután Julciára bízunk, hogy alaposan zárja be a házat, és menjen a családjához falura, ahol nyugodtan átvészeli a háborús zűrzavart. Úti célunk édesanyám Tállyán fekvő háza volt, ahol biztonságos menedékre számítottunk. Apósom a Hadügyi Minisztérium titkos evakuálási parancsával rendelkezett, amelynek értelmében Lublinban, vagy ha ez nem sikerül, Łuckban kellett jelentkeznie. Szinte el sem indultunk, az országúton már a keletre menekülők

tömege fogadott minket. Szekerek, gépkocsik és különböző autóbuszok állták el az utat. Egyes menekülők gyalog vándoroltak, vagyonukat kézikocsin húzva maguk után. A Chmielów és Tarnobrzeg irányába vezető utat választottuk, arra számítva, hogy különböző mellékutakon könnyebben tudunk majd előrejutni.

Nagy rémületet okozott bennünk, hogy a németek szeptember ötödikén már egész Lengyelországot bombázták. A német bombázók és vadászpilóták folyamatos támadásai közepette haladtunk. Gyakran kellett megállnunk, hogy az erdőbe meneküljünk vagy az útszéli bokrokba rejtőzzünk. Vasútállomásokra, vonatokra és kisvárosokra mért légitámadásokat élünk át. Hasonló körülmények között cikázva, haladtunk lassan Lublin irányába, abban a reményben, hogy a helyzet ott nyugodtabb lesz. Azonban nem érkeztünk meg Lublinba. Útközben arról értesültünk, hogy Łuck irányába kell mennünk. Amíg volt üzemanyagunk – benzinkannáinkban volt még némi tartalék –, kitartóan haladtunk előre. Később, miután tartalékaink kifogytak, Szczebrzeszynben sikerült tiszta szeszt vásárolnunk, és Zamość, Hrubieszów, Horodło, Uściług, Włodzimierz Wołyński útvonalon érkeztünk meg a Dubna melletti Chorupańba szeptember 11-én. Itt fogyott el az üzemanyagunk, úgyhogy véglegesen leragadtunk itt. Az új iskola egyik legkisebb termében

szálltunk meg, a sorsra hagyatkozva. Magunkkal hoztunk egy jól működő rádiót, úgyhogy naprakész értesüléseink voltak a helyzetről. Emberek tömegei haladtak ezen az útvonalon, az uściługi hídon pedig rémes tumultus volt. Ez volt a Bug folyón átvezető egyetlen út a környéken, amit Hrubieszówból két úton keresztül lehetett megközelíteni. Az egyik Strzyżówon, azon a településen át vezetett, ahol a gránitból kirakott út a cukorgyár után elfogyott, a másik a lengyel–litván unióról híres Horodłón át vitt. Strzyżówot és Horodłót elhagyva földúton lehetett továbbhaladni, nagy porfelhők közepette. Mi a horodłói utat választottuk, majd Wieniawkán át haladtunk tovább, ahol egy szép kúriát találtunk, amely a menekülők egyik megállóhelyéül szolgált. Meg kell említenem, hogy az egész vándorút során a menekülő lakosság jelentős segítséget kapott a lengyel udvarházaktól, ahol sokan kaptak szállást és élelmet, többen hagyták ott csomagjaikat abban a reményben, hogy azt a háború után visszakapják. A sors azonban másképp irányította életüket. Rengeteg menekült soha többé nem tért vissza Lengyelországba, vándorútjuk pedig Szibériában végződött. Névtelen lengyel sírokban nyugszanak, amelyeket belepett a tajga, vagy a kazah sztyepp homokja temetett be. Szomorú történet.

Borzon Dániel fordítása

Janusz Wójcik
Alba Regia

Zsille Gábornak és a magyaroknak

Nyelvünk
a titkok forrásából
áthömpölyög a sűrke napokon
nyelvünk
e háromszínű anya
mely fény volt
a történelem homályában
és fény ma is
oly közeli és oly felfoghatatlan

a lengyel és a magyar
a hófödte hegyeken át
mindig egymásra figyelő
két iker
két testvér
a királyság és az elbukott
felkelések örökösei
a ti szabadságotokért és a miénkért
szerencsére már nem szablyával
de csakis verssel harcolunk
és a magyar borral telt pohárral

igyuk ki atyáink és őseink fiaiért
kik kenyérként és vérként áldozták maguk
a szabadságért régen elhantolt fiúk
ma felemelkednek sírjukból

a fuvallat a légfuvallat
a Feltámadott zászlóját lobogtatta
mi pedig egy csupasz hegy ormán
állunk a virradatban némán
szélben és lángok gyűrűjében
átlépve határvonalát annak
mi vándorlásunk legelején
érthetetlen volt és kusza

Székesfehérvár, 2010. március 23.

Csacsi

pont egy csacsi
és nem egy büszke oroszlán
sem egy teve
a sivatag kitartó hajója
és nem is a nap kegyeltjeinek
diadalszekerei elé
befogott paripák

csak ő
jutott közel a magassághoz
patájával lépegetve
a pálmaággal borított úton

évek múltával
a turisták gúnykacaja
már semmit sem jelent
ahogy elmélázva álldogál
az olajfák árnyékában

Kagyló

tengeri kagyló
te titok bűvőhelye
dalolsz és nem tudod
hogy játékszerünk vagy

a hínárok erdején át
egy remete gerincén
vándorolsz a mélységes mélybe
ahol egyetlen zokszó nélkül
pusztultak mind a nővéreid
mígnem a napkorong
fehér sziklává változtatta
az óceán irdatlan terét

az iskolai táblán
a kréta szüntelen hátrahagyja
egy antik tragédia nyomát

Európa temetője

Amikor kisfiú voltam
társaimmal Robin Hoodosat
és lovagosdit játszottunk
a temetői bozótosban
nem sokkal később
az idősebbek közülünk
a ciprusokkal szegélyezett sugárúton
ide sétáltak ki
az első barátnőjünkkel
az idegen bevésések a köveken
nem ragadták meg a figyelmünket
nem sokat mondtak

oly sok év után ismét a temetőben mászkálok
a hulló levelek suttogását hallgatva
Wojtek Husek
a cseh hadifoglyok parcellája
Ulrich Groeger
egy helybéli család emlékműve
egy Vörös Katona
ott ahol Káin csillagai
megrozsdásodtak az oszlopokon

Paul Hadamczyk
vagy talán Pawel Adamczyk
a Jó Pásztor arcképével
örökre elhantolt pap
Filomena Zalewska
dédanyám a lengyel végekről
arcvonásaira nem emlékszem
csak antik neve szép csengésének
emléke maradt
az ösvény torkolatánál magányos héber sírok
repkénnyel körülfonva várják a Messiást

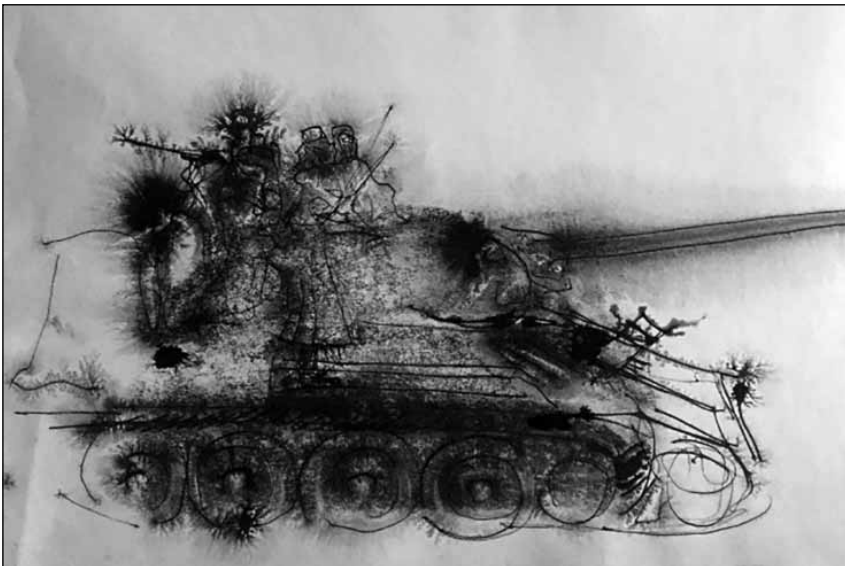
a város peremén
a sziléziai föld barázdáiban
egymás mellett nyugszik
zsidó és német
orosz és lengyel
és még oly sokan
a legkülönbélebb nemzetekből
a sebek behegedtek
ám a másvilágon megbékéltek

vajon elküldik-e utódaiknak
 a prófétaí álmot
 a közös Európáról...
 s ha az élők nem hallgatnak a holtakra
 csak egy újabb háború lesz
 a harmadik évezred kezdete
 vagy a temetői réten
 virágzó almafa talán
 megtermi a testvériség gyümölcsét

adj Uram örök nyugodalmat nékik
 és az örök világosság
 fényeskedjék nékik...
 e boldogtalan nemzedék árnyai fölött
 az Isteni Irgalmasság temploma
 a holtakért mondott imádságra hajtja
 a vakmerő embert

Zsille Gábor fordításai

Janusz Wójcik (1961) költő, szerkesztő, irodalomszervező, a magyar kultúra elkötelezett lengyelországi népszerűsítője. A sziléziai Brzeg városában él, a Brzegi Költőtalálkozók fő szervezője. Három verseskönyve jelent meg. 2013 októberében Székesfehérvárott Vár-díjban részesült.

SEREDIUK PÉTER | MÁRAI: MENNYBŐL AZ ANGYAL